Маек

ТУРИЗМ: КИРЕШЕЛҮҮ ТАРМАК БОЛОБУ?

Биздин облусубузда өзгөчө көңүл бурууга негизи бар тармактардын бири - туризм. Анткени дүйнөнүн көптөгөн туристтери биздин кооз, чер токойлорубузду, шар аккан кашка сууларыбызды, байыркы тарыхый эстелик жайларыбызды, баарынан да чокусу көк тиреген аска зоолорубузду көрүүгө куштар экени талашсыз. Ошон үчүн облусубузда туризмдин бүгүнкү эртеңине байланышкан орошон маселелер арбын. Ага байланыштуу гезитибиздин атайын кабарчысы туризм жана спорт боюнча облустук башкармасынын начальнигине бир нече суроолор менен кайрылган.

- Бекен Шамиевич., туризмди өнүктүрүүгө аны кирешелүү тармакка айландырууга байланышкан маселелер боюнча ой бөлүшсөңүз?

- Акыйкатта, туризм айтканыңыздай биздин мамлекетибизди, элибизди байыткан кирешелүү тармак болууга тийиш. Анткени жаратылышыбыз, жер шартыбыз чынында туризмди өнүктүрүүгө, кеңейтүүгө ыңгайлуу. Бул мамлекеттик маселе. Дүйнөдө көп өлкөлөр туристтердин эсебинен байып, мартабасы көтөрүлүп жатпайбы. Биздин облусубузда да туризмге Союз барында бир топ көңүл бөлүнүп, профсоюз аркылуу чет өлкөдөн Москванын көрсөтмөсү менен туристтер келишчү. Эми жогортон айтат, жиберет деп олтурбай өзүбүз ишти уюштуруп, туристтерди чакырып, рекламаны көбөйтүүбүз керек болуп турат. Бул кезде биз "Ош", "Саламалик", Кара-Суунун 51 километриндеги туристтик базалардын иштерине көзөмөл жүргүзүүдөбүз. Алар келген туристтерди кабыл алышып иштеп жатышат. Туризмди облусубузда да жандандыруу боюнча бизде 35 туристтик фирмалар иштейт. Бирок, экономикалык мүмкүнчүлүктөрүнө ылайык алардын ичинен "Мундуз", "Артур", "Фархад", "Азан", "Саякат" сыяктуу фирмалар гана башкаларга салыштырганда туристтер менен байланышып күчөтүшүп иш жүргүзүшүүдө. 1997-жылдын өткөн айларында 730 кишинин Германия, Иран, Пакистан, Кытай, Турция, Сауд-Аравиясы, Индия жана КМШ өлкөлөрүнө жибериштн.

Ошентсе да ачык эле айталы туризмди өнүктүрүү иштери экономикалык кыйынчылыктарга байланыштуу бизде өз деңгээлинде болбой жатат. Мамлекетибиз тарабынан бул тармакка акча бөлүнбөдү. Дагы жакшы Оштун 3000 жылдык маарекесине байланыштуу улуу Жибек жолун калыбына келтиребиз деген максатта тиешелүү акча каражаттары бөлүнүп жатат. Бул чоң мүмкүнчүлүктү биз ичтен да, сырттан да жакшы пайдалануубуз керек.

—Аларга өзүнчө токтолсоңуз?

—Ички дегенибиз Кыргызстандын өзүндөгү өнүгүү. Мисалы, облусубуздун кооз, тарыхый жерлерине Оштун Сулайман тоосуна, Ак-Буурасына, Абшыр-Сай менен Кара-Коюна, Салам-Алигине дагы башка аймактарга биз коңшу облустардан, Бишкектен өз мекендештерибизге турист катары чакырып көрсөтүүбүз керек. Айтылган жерлер албетте эс ала турган шарттары бар аймакка айланууга тийиш. Ал эми сырткы туризм бул чет элдиктердин келиши, биздин ал жактарга барууубуз туристтер үчүн керек деп ойлойм. Азыркы учурда туристтер баягыдай эле жер көрүп, саякаттап жүрүшпөй калбадыбы, Бул кезде бизнес туризм өнүктү, туристтик фирмалар аркылуу чет өлкөгө баруучулар керектүү товарларды ал жактан бул жакка, бизден ал жакка алпарышат. Азыркыдай жеңил өнөр жайларыбыз жакшы иштебей турганда элди керектүү товарлар менен камсыздоо албетте пайдалуу. Муну менен бирге адамдарга жумуш да табылат.

—Турист-бизнесмендердин чет өлкөлөргө барып келишинде сиздерге нааразычылыктар жокпу?

—Туристтердин бизге тийиштүү болгон нааразычылыктары жок эсе. Бирок алардын ич оорулары башка жакта. Быйылкы жылы чет жактан алып келген товарларга салык 20 пайызга өсүп кетти. Мындан сырткары бажыканаларда көп убакыттарын кетирип, алар артык баш текшерүүлөргө учуроодо. Тигилер шыйрактан бөйрөк чыгарып дегендей сес көрсөтүп жеке кызыкчылыктары үчүн тоскоолдуктарды жасап атышы, анан да кайсы товардан канча салык алаары тууралуу көзөмөлдүүлүктүн, маалымдуулуктун жетишсиздиги албетте турист-бизнесмендерди наазаразылантууда. Анан да бизде чет өлкөгө барууучулар уруксат кагазын улам жаңылата бериши, ага акы төлөшү сапарга чыгуучуларды түйшүккө салат. Ал эми коңшулаш Өзбекстанда туристтер бир жылда бир төлөп уруксат кагаз алса жетиштүү. Айтор, биздеги жогоркудай бюрократтык мамилелер жакшы шарттарды жетиштүү түзүлбөй жаткандыгы туризмдин өнүгүшүнө кедерги болуууда. Ушул себептерден чет өлкөгө баруучу туристтердин саны улам азайып баратат. Айталы, 1996-жылы Ош аэропортунда 1 миллион 250 миң сом, бажыканалык салыкка 1 миллион 700 миң сом түшкөн болсо, быйыл өткөн жылдын ушул мезгилге салыштырганда 45 пайызга азайып кетти. Ушуга байланыштуу облусубуздун губернаторунун туризмди өнүктүрүүнү мындан ары жакшыртуу максатында жакында атайын токтому чыкты. Анда салык маселеси да каралган. Бул орчундуу тармактын жакшырышына ишенүүбүз бар. Айталы, өткөн жылы дүйнө боюнча саякат жасаган туристтердин 60 пайызын тейлеген Европа туризмден эле 50 пайыз киреше таап олтурат. Эмне үчүн биздин республика өз кирешесин туризм аркылуу көбөйтүүгө болбойт?

- Бекен Шамиевич, эми экономикалык тартыштыктарыбызга, кыйынчылыктарыбызга карабастан облусубузда өнүгүүсү зарыл болгон туризмдин келечеги жөнүндө ой калчасыңыз?

- Ооба, облусубузда туризмдин келечеги бар деп айтып олтурбаймбы? Мисалы, айтсак 7314 миң метр бийиктиктеги Ленин пигине АКШ, Япония өлкөлөрү баш болгон дүйнөнүн көп жерлеринен 350-370 чейин алпинисттер келишкен. Бул пиктин альпинисттер үчүн өтө ыңгайлуу шарттары бар. Тоонун түбүнө ал жерге машина бара алат. Ошондой эле Кадамжай районунун Дубага альпинисттик лагерин да анын курулуштарын салышкан Өзбекстан менен бирдикте туруп иштетүүгө тийишпиз. Бул боюнча да облустун башчысынын токтому бар. Эгер бул жердеги аплагер ишке түшсө эки тарап үчүн тең өтө пайдалуу, кирешелүү болмок. Мындан тышкары Эркеч-Там автожолу келерки жылы октябрь айында ишке түшсө айтылгандай анда туризмди өнүктүрүүгө дагы кең мүмкүнчүлүк түзүлмөк. Бул жол аркылуу Индияга, Пакистанга барууга жол ачылат. Өзгөчө бизнес туризми өнүкмөк. Ал үчүн албетте, биз туристтер үчүн эрудициясы кең, билимдүү тилмечтерди, компотентүү кызматкерлерди даярдап, рекламаны күчөтүүгө тийишпиз. Айрыкча, рекламаны кеңири жайылтмайынча иш алдыга жүрбөйт. Өзүбүздүн кооз жаратылышыбыз тарых эстелик жайларыбыз, байлыктарыбыз буклеттерде, видеофильмдерде кызыктуу чагылдырып келүүчү туристтерге таасир этери бышык.

Ушундай эле аңчылык жана ат туризмин дагы өнүктүрсөк деген максатта иш пландарыбыз бар. Мисалы, Лейлек районунда ыңгайлуу шарттардын түзүлгөндүгүн айтсак, жетиштүү. Ырас, ойдөдө сөз кылган иштерди турмушка батырак ашыруу үчүн жалпы республикалык жагдайда чоң уюштуруучулук жана каражат сарптоочу иштер керек. Жок эле деп алакан жайып олтурсак көп нерседен куржалак калабыз. Айтылган сөзгө кошумча дагы бир маалыматты билдирүүнү туура көрүп турам. Жакында Бишкек шаарында "Туризм Жибек жолунда Кыргызстандын айлана-чөйрөсүн коргоо" деген тамада кеңешме бөлүп ага мен да катышып келдим. Анда республикабызда туризмди 2005-жылга чейин өнүктүрүүнүн мамлекеттик программасынын негизинде кеңири сөз болду. Кеңешмеде биздин Ош облусубузда да туризм тармагынын келечеги тууралуу олуттуу ойлор айтылды. Ал жердеги "Экспозиция Ош-3000" аттуу көргөзмөгө катышып биз Түштүк кыргызстандын маданий, тарыхый өнүгүшүн, кинотасмалар, жана колдогу жасалмалар менен дүйнөнүн ар кайсы жерлеринен келген өкүлдөргө көрсөттүк. Айрыкча, Өзгөндүн тарыхый архитектуралык комплексинин экспонаттары, Оштун чебер сүрөтчүлөрүнүн эмгектери, Лейлек, Баткендин кол өнөрчүлөрүнүн жасаган жакшынакай килемдери, ошту "Текстилчи", "Ак-Жибек" мамлекеттик акционердик коомдорунун токуучуларынын кооз кездемелери көпчүлүктүн жакшы бааларына татыктуу болду. Демек, бизде облусубузда туризмди мындап ары жакшылап өнүктүрүүгө. кеңейтүүгө тууган жерибиздин көркөм кооз жайлары, анын таланттуу элинин жасаган эмгектери толук негиз түзүп турат.

Маектешкен:
А.СУЛТАНОВ.